

**Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА
В КОНТЕКСТІ НАСТУПНОСТІ
ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**Збірник матеріалів
IV Міжнародної науково-практичної
Інтернет-конференції**

Випуск 9

Вінниця 2020

Рекомендовано до друку вченою радою факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 8 від 15.04 2020 року)

Редакційна колегія:

- Голок О.А.,** кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського (*голова*)
- Демченко О.П.,** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
- Казьмірчук Н.С.,** кандидат педагогічних наук, доцент, заступник декана з наукової роботи факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
- Пахальчук Н.О.,** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
- Родюк Н.Ю.,** кандидат філологічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
- Присяжнюк Л.А.,** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
- Більська О.В.,** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
- Шикиринська О.В.,** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
- Григорович О.П.,** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
- Карук І.В.,** асистент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
- Король А.В.** асистент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського

Технічна редакційна колегія:

- Бондарчук О.О.,** старший лаборант кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського (*голова*)
- Горбачова М.В.,** старший лаборант кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
- Колеснік К.А.,** асистент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
- Сіваш Т.Д.,** асистент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
- Стахова І.А.,** асистент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
- Білик Т.С.,** асистент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
- Бондар Ю.В.,** асистент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
- Мнишенко К.В.** асистент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського

Рецензент:

- Шахов В.І.,** доктор педагогічних наук, професор кафедри психології та соціальної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

А 43 Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 3 березня 2020 р.) / за ред. О.А.Голок ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної, початкової освіти та мистецтв імені Валентини Волошиної. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. – Вип. 9. – 393 с.

А 43 Actual problems of the teacher's creative person forming in the context of continuity of preschool and primary education: Collection of the International Scientific Internet Conference (Vinnytsia, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskiy State Pedagogical University, 3 March 2020) / ed. O. Holiuk ; Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskiy State Pedagogical University, Faculty of Preschool, Primary education and Art. – Vinnytsia : Ltd «Mercury-Podillia», 2020. – Issue 9. – 2020 p.

Зміст

Секція 1. ПЕДАГОГІКА ТВОРЧОСТІ: ФІЛОСОФСЬКИЙ, ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ

Воєвутко Наталя, Кулігіна Олена. <i>Антидискримінаційна експертиза підручників для нової української школи</i>	8
Задорожна-Княгницька Леніна. <i>Педагогічна творчість як складова професійної культури вчителя</i>	11
Пасічніченко Анжела. <i>Соціально-комунікативна компетентність вихователя закладу дошкільної освіти як умова успішної педагогічної діяльності</i>	13
Романенко Наталія. <i>Запровадження ідей Марії Монтесорі про індивідуальне і вільне виховання дітей у практику роботи закладів дошкільної освіти</i>	15
Щерба Віолетта. <i>Розвиток творчих здібностей молодших школярів</i>	19

Секція 2. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ВИМОГИ ДО ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА В КОНТЕКСТІ ЗАВДАНЬ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Безпалько Анна. <i>Особливості патріотичного виховання дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку: аспект наступності</i>	24
Караульна Анна. <i>Психолого-педагогічні особливості формування загальнолюдських цінностей учнів молодшого шкільного віку</i>	28
Залєвська Анна. <i>Педагогічна підтримка успішної адаптації дітей молодшого шкільного віку до освітнього середовища</i>	31

Секція 3. ЗМІСТ І ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Горковенко Тетяна. <i>Роль студентів у системі забезпечення якості освіти</i>	34
Драновська Світлана. <i>Креативність як головна умова формування творчої особистості педагога</i>	36
Стахова Інна. <i>Організація позааудиторної роботи майбутніх учителів початкової школи у процесі формування їх готовності до природоохоронної діяльності</i>	39

Секція 4. СВІТОВИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ТВОРЧОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО І МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Босенко Ольга. <i>Творча робота як педагогічна умова формування самооцінки в дітей молодшого шкільного віку (на прикладі США)</i>	43
Олійник Леся. <i>Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ТРВЗ-педагогіки</i>	47
Тимофєєва Ірина. <i>Розвиток наскрізних вмінь у процесі фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів</i>	49

Секція 5. СТВОРЕННЯ КРЕАТИВНОГО КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ДЛЯ ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Горбачова Марія. <i>Творчий розвиток дітей в умовах театралізованої діяльності</i>	53
Кирилюк Міхаєла. <i>Розвиток обдарованості молодших школярів засобами проектної діяльності</i>	56

Король Ольга. <i>Доступність – невід’ємна складова інклюзивного процесу в Україні.....</i>	60
Куцолабська Наталія. <i>Конкурс як дієво-практична форма виховної роботи з дітьми з проявами обдарованості.....</i>	63
Мардигіза Юлія. <i>Соціалізація дітей з особливими освітніми потребами як проблема сучасної психолого-педагогічної науки.....</i>	67
Рембайло Вікторія. <i>Особливості творчої уяви дітей дошкільного віку.....</i>	71
Ставнича Аліна. <i>Розвиток обдарованості дітей в умовах колективної творчої діяльності.....</i>	73
Ткачук Ілона. <i>Використання арт-терапії для дітей з порушенням опорно-рухового апарату в домашніх умовах.....</i>	76
Тупка Уляна. <i>Інклюзивне навчання в закладах дошкільної освіти.....</i>	79
Цьомик-Яворська Тетяна. <i>Особливості творчого розвитку дітей дошкільного віку.....</i>	81

Секція 6. СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ ЗДІЙСНЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ І ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ НА ЗАСАДАХ ПЕДАГОГІКИ ТВОРЧОСТІ

Анісімова Ярослава. <i>Використання елементів інноваційних технологій у роботі над казкою в початкових класах.....</i>	84
Балинська Юлія. <i>Особливості співпраці вчителя з батьками молодших школярів.....</i>	88
Береженна Ліна. <i>Формування моральних цінностей дошкільників засобами фізичної культури.....</i>	91
Бияковська Аліна. <i>Особливості розвитку дизайнерського мислення у дітей молодшого шкільного віку.....</i>	93
Білик Тетяна. <i>Формування морально-етичних цінностей молодшого школяра засобами дитячої літератури.....</i>	96
Ваколюк Віта. <i>Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку як науково-педагогічна проблема.....</i>	99
Вакуліч Тетяна. <i>Моніторинг мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку.....</i>	102
Валько Олена. <i>Особливості естетичного виховання учнів у освітньому просторі початкової школи.....</i>	106
Верещагіна Іванна. <i>Використання дидактичних ігор у сенсорному розвитку дітей раннього віку.....</i>	111
Волощук Наталія. <i>Реалізація завдань морального виховання молодших школярів у процесі навчання.....</i>	115
Вольф-Чекерська Віолетта. <i>Формування правової культури в дітей молодшого шкільного віку в умовах сучасної початкової школи.....</i>	118
Гавлюковська Олександра. <i>Реалізація розвивального потенціалу казки на уроках літературного читання.....</i>	120
Гавриленко Наталія. <i>Формування точності мовлення молодших школярів під час вивчення теми «Синоніми».....</i>	122
Геворкова Руслана. <i>Практика використання літературних творів В.О.Сухомлинського в розвитку моральних якостей майбутніх першокласників.....</i>	125
Грабовська Тетяна. <i>Використання ізотерапії в роботі з дітьми дошкільного віку.....</i>	128
Гук Ганна. <i>Можливості освітньої програми «Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку» у формуванні природничо-екологічної компетентності старших дошкільників.....</i>	132
Гуцал Віта. <i>Технології розвитку творчого мислення молодших школярів.....</i>	137
Драбинюк Сніжана. <i>Творчість учителя початкової школи як умова успішної діяльності в новій українській школі.....</i>	142
Дуб Ілона. <i>Розумове виховання молодших школярів на уроках математики.....</i>	146

Ємільянова Сніжана. Міжособистісні відносини молодших школярів як педагогічна проблема.....	149
Заваденко Руслана. Співпраця ЗДО з батьками дітей дошкільного віку в художньо-мовленнєвому розвитку.....	152
Заєць Віра. Діагностика основних мотивів навчання учнів початкової школи.....	155
Ковальчук Лілія. Технологізація навчально-виховного процесу як вимога сучасної освіти.....	159
Козлова Катерина, Литвина Наталія. Использование метода проектов в поликультурном воспитании детей старшего дошкольного возраста.....	162
Козоріз Лариса. Розвиток пізнавальних інтересів молодших школярів під час вивчення будови слова.....	165
Козуб Наталія. Формування природничої компетентності молодших школярів засобами навчального проектування.....	168
Коломієць Юлія. Гра як засіб формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках української мови.....	171
Костюк Світлана. Педагогічні умови формування трудових навичок у дітей старшого дошкільного віку в організованій діяльності.....	173
Коцулим Тетяна. Формування естетичних почуттів молодших школярів на уроках природознавства.....	177
Кошляк Діана. Принципи формування економічної культури молодших школярів.....	180
Красножон Аліна. Спілкування зі значущим дорослим як засіб мовленнєвого розвитку дитини третього року життя.....	182
Крисько Уляна. Теоретичні та практичні аспекти використання міжпредметних зв'язків на уроках математики в початкових класах.....	185
Кучер Леся. Формування працелюбності в дітей старшого дошкільного віку в процесі ознайомлення з працею дорослих.....	190
Лакша Ірина. Особливості екологічного виховання молодших школярів на уроках української мови.....	193
Литвина Наталія, Пашковец Інна. Ознакомление детей дошкольного возраста с традиционной культурой народов мира посредством проектной деятельности.....	196
Максимчук Ольга. Розвиток інтелектуальних здібностей у молодших школярів на уроках літературного читання.....	199
Махлай Тетяна. Використання національних традицій у початковій школі Японії.....	201
Мельник Аліна. Уроки літературного читання як основа формування творчих здібностей учнів початкової школи.....	205
Мельник Ірина. Освітнє середовище початкової школи як чинник розвитку шестирічних учнів.....	207
Мельничук Ірина. Спілкування зі значущим дорослим як засіб сенсорно-пізнавального розвитку дитини, яка має труднощі в навчанні.....	210
Мельничук Ольга, Сторч Аліна, Шепета Валентина. Формування основ екологічної культури молодших школярів.....	213
Муравська Мирослава. Збагачення словника молодших школярів синонімами.....	216
Надобко Оксана. Розвиток критичного мислення молодших школярів на уроках математики.....	218
Науменко Вікторія. Специфіка використання колективних творчих справ у виховній роботі з дітьми молодшого шкільного віку.....	222
Нетребя Марина. Сучасні методи організації медіаосвіти молодших школярів.....	225
Никончук Наталя. Методичні аспекти організації позаурочної роботи з розвитку мовлення у системі КТС.....	228
Новицька Єлизавета, Новицька Світлана. Новітні підходи в навчанні: ранкове коло та його складові.....	230
Олійник Наталія. Особливості формування відповідальності молодших школярів.....	232

Олійник Юлія. <i>Роль і місце інтеграції в початковій школі</i>	235
Оніщук Аліна. <i>Засади формування пізнавального інтересу учнів першого класу в процесі навчання грамоти</i>	238
Осецька Яна. <i>Використання інтегрованих технологій у процесі викладання предмету «Я досліджую світ»</i>	241
Павлюк Мирослава. <i>Творчі ігри як засіб розвитку лідерських якостей дошкільників...</i>	244
Педченко Марія. <i>Використання гри в освітньому процесі як педагогічна умова розвитку творчого мислення молодших школярів</i>	248
Пісняк Наталя. <i>Педагогічні умови застосування мультимедійних засобів у роботі з дітьми, які мають особливості в навчанні</i>	251
Подолян Анна. <i>Використання ІКТ у позаурочній діяльності з метою формування позитивних мотивів навчання у молодших школярів</i>	255
Полічковська Снежана. <i>Формування діалогічних умінь дітей старшого дошкільного віку в іграх за сюжетами художніх творів</i>	258
Полянчук Юлія. <i>Вплив фізкультурно-оздоровчої діяльності на розвиток позитивної мотивації молодших школярів</i>	262
Похла Світлана. <i>Використання інноваційних підходів до формування обчислювальних навичок у дітей старшого дошкільного віку</i>	264
Рей Іванна. <i>Розвиток вольових якостей у дітей молодшого шкільного віку</i>	268
Романенко Ірина. <i>Арт-терапія як інноваційний шлях подолання неуспішності молодшого школяра</i>	271
Рудь Вікторія. <i>Практичні аспекти розвитку творчих здібностей молодших школярів на уроках літературного читання</i>	274
Савченко Алла. <i>Проблеми розвитку діалогічного мовлення молодших школярів</i>	277
Свинарчук Валентин. <i>Розвиток координації рухів у молодших школярів засобами гри в петанк</i>	280
Сень Наталія. <i>Виховання звукової культури мовлення у молодших школярів на уроках української мови</i>	284
Слободяник Олександра. <i>Особливості формування читацької компетентності молодших школярів на уроках мовного циклу</i>	286
Слюсаренко Анжела. <i>Особливості оцінювання навчальних досягнень молодших школярів в контексті ідей НУШ</i>	289
Снігур Світлана. <i>Технологія тайм-менеджменту в роботі педагога як основа організації освітнього процесу</i>	292
Стріченко Діана. <i>Особливості розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку</i>	296
Суржикова Олена. <i>Особливості розвитку логічного мислення дітей старшого дошкільного віку в процесі роботи над простими задачами</i>	298
Тарадайко Марія. <i>Теоретичні аспекти адаптації дітей молодшого шкільного віку до навчання в школі I ступеня</i>	302
Тиндик Тетяна. <i>Вплив читацького інтересу на розвиток творчої особистості молодшого школяра</i>	306
Томчук Марія. <i>Взаємозв'язок мислення та мовлення у розвитку дітей молодшого шкільного віку</i>	308
Тоток Олена. <i>Проблема формування мовленнєвої культури молодших школярів на уроках української мови</i>	312
Усанова Ірина. <i>Методичні аспекти розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках математики</i>	315
Уханська Наталія. <i>Організація проблемного навчання в початковій школі</i>	319
Фарисей Ольга. <i>Діалогічне мовлення молодших школярів як актуальна педагогічна проблема</i>	321
Хороманська Каріна. <i>Інноваційні технології в екологічному вихованні молодших</i>	

<i>школярів</i>	324
Цимбалюк Людмила. <i>Розвиток пізнавального інтересу учнів у процесі викладання літературного читання в початковій школі</i>	327
Ціпцюра Марина. <i>Використання елементів проблемного навчання в контексті особистісно орієнтованого навчання молодших школярів</i>	330
Чернятинська Анастасія. <i>Розвиток словесної творчості дітей старшого дошкільного віку на мовленнєвих заняттях</i>	333
Шкурак Тетяна. <i>Формування засад почуття гідності в дітей старшого дошкільного віку в процесі національного патріотичного виховання</i>	336
Шмалюх Валерія. <i>Дари Фребеля як засіб формування у дітей дошкільного віку уявлень про форму предметів</i>	339
Ягодіна Людмила. <i>Розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного віку засобами LEGO-технології</i>	343

Секція 7. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПЕДАГОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ФОРМАЛЬНОЇ І НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Бразговка Наталя. <i>Нетрадиційні уроки в початковій школі</i>	348
Костюк Валерія. <i>Національно-патріотичне виховання в умовах НУШ</i>	350
Крутій Катерина, Зданевич Лариса. <i>Інформаційний шум та його наслідки в закладах освіти</i>	353
Огієнко Дана. <i>Особливості підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації театралізованої діяльності молодших школярів</i>	357
Попович Оксана. <i>Підготовленість студентів до роботи з дітьми третього року життя в сенсорно збагаченому середовищі</i>	360
Ситнік Анастасія. <i>Способи співпраці з батьками в умовах партнерства</i>	363
Шамрай Віта. <i>Вплив внутрішньо-сімейної взаємодії на соціалізацію дітей молодшого шкільного віку</i>	366

Секція 8. ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Вороніна Ірина. <i>Психологічна стійкість як фактор безпеки життєдіяльності молодших школярів</i>	370
Глухенька Ангеліна. <i>Вплив булінгу на психічне здоров'я школярів</i>	372
Гриб Аліна. <i>Проблема формування толерантності у старших дошкільників у контексті сучасних дефінітивних підходів</i>	375
Колосова Олена. <i>Особливості виховання та навчання дітей з аутизмом</i>	377
Конотоп Олена. <i>Стратегічне мислення vs кліпове мислення у практичній іншомовній підготовці студентів немовних закладів вищої освіти</i>	380
Кошмелюк Лариса. <i>Використання казки у моральному вихованні молодших школярів.</i>	383
Лаута Діана. <i>Психолого-педагогічні особливості формування у дошкільників природничих уявлень</i>	385
Молнар Тетяна. <i>Підготовленість студентів до роботи зі школярами в міжкультурному просторі Закарпаття</i>	387
Сташинська Олена. <i>Психолого-педагогічні особливості дітей із синдромом дауна</i>	390

2. Беленька Г. Дошкільнятам про світ природи : старший дошкільний вік : навч.-метод. посібник / Г. Беленька, Т. Науменко, О. Половіна. К. : Генеза, 2013. 112 с.
3. Богуш А. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі : підручник для ВНЗ / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш. К. : Слово, 2008. С. 150-159.
4. Максименко С. Загальна психологія : навч.посіб. К. : МАУП, 2000. 256 с.
5. Присяжнюк Л. А. Еколого-природнича освіта дошкільників у поліфонії інноваційних підходів // Палітра педагога 2017. № 6. С. 3-8.
6. Яришева Н. Методика ознайомлення дітей з природою : навч. посіб. К. : Вища школа., 1993. 255 с.

ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ СТУДЕНТІВ ДО РОБОТИ ЗІ ШКОЛЯРАМИ В МІЖКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ ЗАКАРПАТТЯ

Тетяна Молнар, кандидат педагогічних наук, доцент
Мукачівський державний університет (Україна)

STUDENTS' READINESS TO WORK WITH SCHOOLCHILDREN IN THE INTERCULTURAL SPACE OF TRANSCARPATHTIA

Tetiana Molnar, candidate of pedagogical sciences, associate professor
Mukachevo State University (Ukraine)

***Анотація.** Актуалізується проблема підготовки вчителя, готового до взаємодії з представниками інших культур. Окреслено унікальні та специфічні особливості Закарпаття, які слід враховувати в діяльності, спрямованій на міжкультурну взаємодію етносів. З'ясовано уподобання студентів, які є представниками національних меншин, визначено пріоритети щодо їхніх культурно-освітніх потреб.*

***Ключові слова:** освітній простір, міжкультурний простір, етнічні групи, національні меншини, Закарпаття.*

***Abstract.** The author of the article has actualized the problem of preparing a teacher ready to interact with representatives of other cultures. It has been outlined the unique and specific features of Transcarpathia, which should be considered in activities aimed at intercultural interaction of ethnic groups. The author has identified preferences of students who are representatives of national minorities, priorities for their cultural and educational needs.*

***Key words:** educational space, intercultural space, ethnic groups, national minorities, Transcarpathia.*

Необхідність формування у закладах вищої освіти умов, які б сприяли інтеріоризації сучасних форм культури пов'язана з глобалізацією і прогресуючою інформатизацією суспільного життя. Підготовка педагога, готового до взаємодії з представниками інших культур, обміну культурними цінностями, трансляції смислів культури, є пріоритетним завданням вищої освіти, а його розв'язання сприяє ефективній організації простору міжкультурної взаємодії в Закарпатті. Хоча Закарпаття і займає 2,1 % усієї території України, та в загальній чисельності населення на область припадає 2,76 %, регіон є поліетнічним, у якому проживає понад 70 етносів. У зв'язку з тим, що останній перепис населення держави був у 2001 році, на жаль, користуємось даними лише двадцятирічної давнини (наведено в табл. 1).

Таблиця 1

Національний склад населення Закарпатської області

Національний склад	1989 р., %	2001 р., %
українці	78,5	80,5
угорці	12,5	12,1
румуні	2,4	2,6

росіяни	4,0	2,5
цигани	1,0	1,1
словаки	0,6	0,5
німці	0,3	0,3
білоруси	0,2	0,1
інші	0,6	0,4

Зауважимо, що не можна осторонь залишати ще й питання русинства. Такі країни, як: Канада, Сербія, Словенія, Словаччина, США, Румунія, Угорщина і Хорватія визнають русинів як етнос. Відомо, що представники русинської громади Закарпаття неодноразово зверталися до органів державної влади України з проханням визнати русинський етнос. За результатами Всеукраїнського перепису населення 2001 р. 10090 осіб вважають себе за русинів, а також 83 особи ідентифікували себе як гуцули, 25 осіб – бойки [7].

За переписом майже п'ята частина населення області – це представники національних меншин. Відповідно, усі меншини повинні отримати від держави пропорційну до свого розміру кількість закладів освіти, забезпечення права на політичну діяльність, громадські об'єднання та засоби масової інформації. За даними Головного управління статистики в Закарпатській області станом на кінець 2018 року функціонувало 592 заклади дошкільної освіти, з них 108 (18,34 %) забезпечували потреби національних меншин: з угорською мовою виховання 77, з українською та угорською – 22 (разом 16,8 %), з румунською – 3 (0,51 %), з українською та словацькою – 2, а також по одному закладу з українською та російською, українською та німецькою, угорською та російською мовами навчання. Із 665 шкіл загальної середньої освіти 118 забезпечують права національних меншин (17,7 %). З угорською мовою навчання – 68 державних і 5 приватних (разом 73), з українською та угорською мовами навчання – 25, з угорською та російською – одна [11].

Отже, Закарпаття має унікальні та специфічні особливості, які слід враховувати в будь-якій діяльності, спрямованій на міжкультурну взаємодію етносів. Однак, до цього часу в педагогіці професійної освіти бракує праць, які б ілюстрували цілісну міжкультурну характеристику цієї території.

Ілюстративним матеріалом для аналізу слугували статистичні дані із різних джерел та результати опитування студентів – майбутніх учителів початкової школи Мукачівського державного університету (кількість респондентів – 116).

Кожен зі студентів має свій індивідуальний та специфічний життєвий світ і зустрічається в період навчання з представниками різних етнічних культур, тому необхідно відзначити, що міжкультурним простором ЗВО є місце, де транслуються різні культурні смисли. Специфіка цього простору в тому, що в його рамках інтенсивно відбуваються процеси міжкультурної комунікації.

М. Боришевський [1] виокремлює такі компоненти (елементи, чинники) національної самосвідомості особистості: національна ідентифікація – знання типових особливостей національної спільноти, з якою дана особистість себе ідентифікує; усвідомлене ставлення до історичного минулого, сучасного та майбутнього нації (етносу); чіткі уявлення особистості про територіальну спільність нації; глибоко усвідомлене, дійове ставлення до духовних та матеріальних цінностей нації. Отже, національна ідентифікація співвідноситься з національною самосвідомістю як елемент і ціле. Національна самоідентифікація, за М. Боришевським, це усвідомлення людиною своєї приналежності до певного етносу, нації, усвідомлення своєї близькості з нацією, спорідненості з нею.

Етнонаціональна самоідентифікація є невід'ємним компонентом етнонаціональної самосвідомості особистості й становить одну з провідних її характеристик. Маючи сформовану етнонаціональну самоідентифікацію і самосвідомість молода людина входить у міжкультурний простір комунікації з представниками інших національностей.

Перш, ніж визначити поняття «міжкультурний простір», доцільно дати визначення терміну «соціокультурний простір», провести аналіз культурологічного насичення простору і проаналізувати думку вчених щодо вживання понять «соціокультурний» і «міжкультурний».

На думку В. Тишкова, «соціальний простір є тією чи іншою картиною світу, отже, є ментальною реальністю, що відноситься до сфери світогляду» [10, с. 289]. У контексті цієї парадигми соціокультурний простір є категорією, що вказує на наявність певної частини історичної реальності (О. Кузьміна, Г. Низкодубов, В. Ростовцева та ін.), яка виражається в інституційній формі взаємодії суб'єктів освіти і забезпечує проходження процесу культурного засвоєння знань, а також культурних практик, «їх перетворення за рахунок соціальних чинників і умов реалізації, що сприяють формуванню людини як активної, діяльної, соціально відповідальної особистості» [8, с. 107].

Категорія освітнього простору є предметом теоретичних розробок К. Крутій [4], В. Слободчикова [9], Б. Ельконіна [2]. Аналіз робіт цих авторів показав, що єдиного розуміння природи і сутності освітнього простору немає, воно презентується з урахуванням різних позицій.

Разом з цим, в контексті досліджуваної проблеми в структурі соціального простору культури можна визначити кілька напрямків, у яких відбивається культурний сенс феномена, виражений з урахуванням різних точок зору. Скористаємось аналізом В. Касторнової [3, с. 294], яка з'ясувала декілька підходів. По-перше, діяльнісний підхід окреслює в соціокультурному просторі сукупність навчального, ігрового та інших середовищ, тоді як соціально-культурний підхід фіксує наявність у ньому соціального, освітнього, інформаційного, культурного та інших. По-друге, простір освітнього закладу може бути розглянуто як певний майданчик, наповнений різноманітними матеріальними об'єктами, які виконують роль інтер'єру в оформленні школи. Третім значенням терміну «простір» є оцінка його як місця, де відбувається розвиток і життєдіяльність людини. По-четверте, простір сприймається як місце в соціумі, в якому задається і вирішується безліч суб'єктивних зв'язків і відносин, що сприяє здійсненню діяльності, спрямованої на соціалізацію особистості. П'ятим значенням цього поняття є вітагенне пояснення його сутності, що є проекцією дидактики.

Одним з основних питань сучасної педагогіки, конструктивною відповіддю на яке є сам освітній простір, є питання про зв'язок освіти і культури [6].

Завдання підготовки студентів педагогічного закладу вищої освіти полягає в підготовці «людини культури», яка здатна працювати з різними типами мислення, які визнають ідеали різних культур [5]. Міжкультурний простір виступає одним із засобів такої підготовки у виші. З метою з'ясування уподобань студентів, які є представниками національних меншин та визначення пріоритетів щодо культурно-освітніх потреб майбутніх педагогів нами було розроблено опитувальник, який передбачав відповіді майбутніх учителів початкової школи на такі запитання: 1. До якої етнічної групи ви себе відносите (підкреслити): українці, росіяни, угорці, словаки, німці, цигани, поляки, русини, чехи. Інша етнічна група (вказати). 2. Чи вважаєте ви українську мову рідною? Рідними мовами є дві (три)? Укажіть які? У колі сім'ї розмовляєте здебільшого (вказати якою мовою або мовами). 3. Чи співали вам колискові рідною мовою в дитинстві? 4. Чи вистачає вам культурних заходів у виші, які популяризують вашу етнічну групу? 5. Чи хотіли б ви, щоб у виші були міні-музеї, виставки, фестивалі, конкурси тощо, на які б залучали інших представників етносів, які проживають на Закарпатті? тощо.

Найбільш несподіваними були відповіді на запитання про колискові. За результатами аналізу опитувальника було визначено, що 72 % респондентів не чули в дитинстві колискових рідною мовою від своїх батьків. Як відомо, у давнину дітей плекали, заколисували. Плекання, на думку фізиків, це процес налаштування батьків на біоритми дитини та налаштування дитини на біополе Землі. Виявляється, що майже у всіх етносів світу «ігри для самих маленьких» (типу «сороки-ворони») – зовсім не ігри, а лікувальні процедури на базі акупунктури. Є термін «педагогіка плекання» (В. Даль гіпотетично

пов'язував етимологію цього слова з носінням на руках), укорінений в культурі різних народів. На жаль, за спостереженнями психологів, до життєвого розкладу молодих родин усе частіше входить не душевне спілкування з малюком і прислуховування до його потреб (як це робили раніше прадідусі та прабабусі сучасних студентів), а намагання виростити «генія з пелюшок».

Таким чином, аналіз отриманих даних дає підстави для подальшого вивчення стану цієї проблеми і врахування цих особливостей у будь-якій діяльності, спрямованій на міжкультурну взаємодію етносів. На нашу думку, є також необхідність у подальшому обґрунтуванні методологічних основ і розробці теоретичних засад підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи зі школярами в умовах міжкультурного простору, з'ясуванні педагогічних умов і дидактичних можливостей такого напряму професійної підготовки в умовах закладу вищої педагогічної освіти.

Список використаних джерел:

1. Боришевський М. Національна самосвідомість та ідентифікація громадян як чинник демократичних перетворень в українському суспільстві / М. Боришевський // Соц.-психол. вимір демократичних перетворень в Україні / За ред. С. Д. Максименка, В. Т. Циби, Ю. Ю. Шайгородського та ін. – К.: Укр. центр політ. менеджменту, 2003. – С. 138-144.
2. Эльконин Б. Д. Введение в психологию развития (в традиции культурно-исторической теории Л. С. Выготского) / Б. Д. Эльконин. – М.: Тривола, 1994. – 168 с.
3. Касторнова В. А. Информационно-образовательная среда как основа становления и развития понятия образовательного пространства / В. А. Касторнова // НИЦ Социосфера. – 2013. – № 1. – С. 88-94.
4. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: Монографія: У 2-х ч. – Частина друга. Концепція, Програма розвитку та освітні програми ДНЗ / К. Л. Крутій. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2010. – 284 с.
5. Крутій К. Л. Технологія формування полікультурної особистості (конспекти занять з українського народознавства з дітьми старшого дошкільного віку) / К. Л. Крутій, Н. І. Котій. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2010. – 220 с.
6. Молнар Т. І. Кроскультурний простір початкової школи як сфера взаємодії суб'єктів / Т. І. Молнар // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Випуск 71: Збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова – Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. – С.169-173.
7. Національний склад населення та його мовні ознаки. Статистичний бюлетень. – Ужгород, 2003. – 86 с.
8. Низкодубов Г. А., Кузьміна А. М., Ростовцева В. М. Социокультурный подход в контексте современной парадигмы языкового образования / Г. А. Низкодубов, А. М. Кузьміна, В. М. Ростовцева // Вестник ТомГПУ. – 2006. – № 9. – С. 104-108.
9. Слободчиков В. И. Образовательная среда: реализация целей образования в пространстве культуры / В. И. Слободчиков // Новые ценности образования. – М., 1997. – Вып. 7. – С. 177-184.
10. Тишков В.А. Реквием по этносу: исследования по социально-культурной антропологии / В. А. Тишков. – М.: Наука, 2003. – 543 с.
11. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] // Головне управління статистики у Закарпатській області: [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <http://www.uz.ukrstat.gov.ua/index2019.html>, вільний. – Назва з екрану.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІТЕЙ ІЗ СИНДРОМОМ ДАУНА

*Олена Сташинська, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Науковий керівник: О.В. Колосова, кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла
Коцюбинського (Україна)*

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL FEATURES OF CHILDREN WITH DOWN SYNDROME

*Olena Stashinska, master's student
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)*

Наукове видання

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА
В КОНТЕКСТІ НАСТУПНОСТІ
ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
3 березня 2020 року**

**Збірник матеріалів
IV Міжнародної науково-практичної
Інтернет-конференції**

Випуск 9

Головний редактор – Оксана Голюк

Комп'ютерна верстка – Марія Горбачова

Підписано до друку 22.04.2020
Формат 64х90/8. Папір офсетний.
Друк цифровий. Гарнітура Times New Roman.
Умов. друк. арк. 36,0. Обл.-вид. арк. 39,06.
Наклад 100 прим. Зам. № 57.

Віддруковано з оригіналів замовника.

Видавець: ТОВ «Меркьюрі-Поділля»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавництв, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 4136 від 11.08.2011 р.

Друк ПП Балюк І.Б.
21018, м. Вінниця, вул. Р. Скалецького, 15.
Тел./факс: (0432) 52-08-02
e-mail: balyk2@mail.ru

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>